

Siseministri määruse „Siseministri määruste muutmine seoses kutsesobivusnõuete täpsustamisega“ eelnõu seletuskiri

1. Sissejuhatus

1.1. Sisukokkuvõte

Eelnõuga **täpsustatakse politseiametniku ja päästeteenistuja kutsesobivusnõudeid** eesmärgiga tagada, et Siseministeeriumi valitsemisala asutustes töötavad vaid parimad ja nendele ametikohtadele sobivaimad teenistujad.

1) Kehtestatakse **inglise keele oskuse ja rahvusvahelise koostöö kogemuse** nõue politsei- ja päästeteenistuse tippjuhtidele:

- Politsei- ja Piirivalveameti (edaspidi *PPA*) peadirektorile ja tema asetäitjale ning prefektile;
- Kaitsepolitseiameti (edaspidi *KAPO*) peadirektorile ja tema asetäitjale;
- päästepeadirektorile ja tema asetäitjale;
- Päästeameti päästeskuse juhile.

Samuti kehtestatakse **pikaajalise juhtimiskogemuse** nõue, välja arvatud PPA ja KAPO peadirektorile, kellele on see nõue kehtestatud politsei ja piirivalve seaduses.

2) Politseiteenistusse kandideerijale kehtestatakse uus kehaline katse: **koordinatsioonitest**.

Eelnõul on **vähene mõju** Häirekeskuse, KAPO, PPA ja Päästeameti töökorraldusele: muutub politseiametnike ja päästeteenistujate värbamine.

1.2. Eelnõu ettevalmistajad

Eelnõu ja seletuskirja on koostanud Siseministeeriumi personalipoliitika osakonna õigusnõunik Ingrid Puurtee (tel 612 5067, ingrid.puurtee@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Siseministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Kertu Nurmsalu (tel 612 5084, kertu.nurmsalu@siseministeerium.ee).

Eelnõu ja seletuskirja on keeleliselt toimetanud Siseministeeriumi õigusosakonna keeleteimetaja Heike Olmre (tel 612 5241, heike.olmre@siseministeerium.ee).

1.3. Märkused

Eelnõu ei ole seotud muu menetluses oleva eelnõuga, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammiga ega Euroopa Liidu õiguse rakendamisega.

Eelnõuga muudetakse:

- 1) siseministri 12. aprilli 2013. aasta määrust nr 15 „Politseiametniku ning Politsei- ja Piirivalveameti struktuuriüksuse juhi ametikohal teenistuses oleva ametniku kutsesobivusnõuded, nende kontrollimise tingimused ja kord“ (edaspidi *määrus nr 15*) avaldamismärkega RT I, 28.11.2023, 16;

- 2) siseministri 15. veebruari 2011. aasta määrust nr 2 „Päästeteenistujate kutsesobivuse nõuded, sealhulgas füüsilise ettevalmistuse, hariduse- ja tervisenõuded“ (edaspidi *määrus nr 2*) avaldamismärkega RT I, 03.10.2023, 15.

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Eelnõu koosneb **kahest paragrahvist**, millega kehtestatakse:

- politsei- (§ 1) ja päästeteenistuse (§ 2) tippjuhtidele täiendavad kutsesobivusnõuded;
- politseiteenistusse kandideerijale nõue teha koordineerimist.

2.1. Politsei- ja päästeteenistuse tippjuhtide kutsesobivusnõuded

Paragrahvi 1 punktiga 1 täiendatakse määrust nr 15 §-ga 5¹, et kehtestada täiendavad nõuded PPA peadirektorile ja tema asetäitjale ning prefektile ning KAPO peadirektorile ja peadirektori asetäitjale.

Paragrahvi 2 punktiga 1 täiendatakse määrust nr 2 §-ga 8¹, et kehtestada lisanõuded päästepeadirektorile ja tema asetäitjale ning Päästeameti päästekeskuse juhile.

Avaliku teenistuse tippjuhtide kompetentsimudel¹ on selgitatud tippjuhi rolli nii:

Avaliku teenistuse tippjuht loob organisatsiooni juhina selgust, on inimestele eeskujuks ja sildade ehitajaks partneritega. Teadvustades ettenägematuks osutunud kriise ja maailma muutumist ennustamatuks ning rabeledaks, keskendutakse [---] ajahambale hästi vastu pidanud juhtimis-tegevustele, toetudes inspireerivale, eetilisele, kaasavale, autentsele, vastutustundlikule, tugevustele ja väärtustele põhinevale juhtimisele.

Sõna „tippjuht“ on kasutusel Vabariigi Valitsuse 26. juuni 2013. aasta määruses nr 100 „Avaliku teenistuse tippjuhtidele esitatavad nõuded, nende värbamise ja valiku ning arendamise ja hindamise kord“ (edaspidi *tippjuhtide määrus*). Selles käsitatakse tippjuhtidena ministeeriumi kantslerit ja asekanclerit, Riigikantselei direktorit, Rahapesu Andmehüüroo juhti ning ameti, inspektsiooni ja Riigi Tugiteenuste Keskuse peadirektorit. Häirekeskuses, KAPO-s, PPA-s ja Päästeametis tuleb aga tippjuhtidena käsitada ka peadirektori asetäitjat, prefekti ja päästekeskuse juhti, kellele peavad laienema samad nõuded kui peadirektorile.

Nõuded tippjuhtidele on kehtestatud eri õigusaktides, kuid need ei ole siseturvalisuse valdkonnas piisavad. Tippjuhtide määruse § 2 lõike 2 kohaselt kirjeldatakse tippjuhi tööks vajalikku pädevust avaliku teenistuse tippjuhtide kompetentsimudel¹ ja üldnõuded tulenevad avaliku teenistuse seadusest ning selle alusel antud määrustest. Siseministeeriumi valitsemisala teenistust on reguleeritud mitmes eriseaduses: julgeolekuasutuste seaduses, politsei ja piirivalve seaduses ning päästeteenistuse seaduses. Seega peavad politsei- ja päästeteenistuse tippjuhid vastama lisaks avaliku teenistuse seadusele ka eriseadustes ja nende alusel antud määrustes kehtestatud kutsesobivusnõuetele.

Siseministeerium saab kujundada eelkõige politsei- ja päästeteenistuse tippjuhtide karjääriteed, sätestades neile eelnõuga järgmised lisanõuded:

---

¹ Riigikantselei 2024. [Avaliku teenistuse tippjuhtide kompetentsimudel](#),

- 1) vähemalt C1-tasemel inglise keele mõistmise ja rääkimise oskus;
- 2) rahvusvahelise koostöö kogemus;
- 3) pikaajaline organisatsiooni või struktuuriüksuse juhtimise kogemus.

Inglise keele oskus

Tippjuht peab olema suuteline tegema rahvusvahelist koostööd. Selleks on vaja osata võõrkeeli. Üldjuhul piisab rahvusvahelises suhtluses inglise keelest, sest see on äri- ja suhtluskeel, mida kasutatakse üle maailma. Seega nõutakse edaspidi just inglise keele mõistmise ja rääkimise oskust vähemalt C1-tasemel, lähtudes Euroopa Nõukogu Euroopa keeleõppe raamdokumendist². Värbamisel võetakse inglise keele taseme hindamisel aluseks kandidaadi elulookirjelduses esitatud keeletase. Keeletasemele vastavuse hindamisel saab arvestada haridusasutuse väljaantud tunnistust või kontrollida keeletaseme vastavust asutuse värbamiskorra alusel või muul värbaja valitud viisil.

Rahvusvahelise koostöö kogemus

Tippjuhil peab olema oma ülesannete täitmiseks piisav kogemuspagas ja lai silmaring. Seetõttu on vajalik, et ta oleks töötanud erinevates valdkondades. Rahvusvahelise koostöö kogemus näitab tippjuhi võimet luua ja arendada suhteid, sealhulgas rahvusvaheliselt. Teiste riikide töö tundma õppimine ja lai silmaring aitab parendada Eesti siseturvalisust, toob uusi ideid ja koostööpartnereid ning annab oskusi selgitada otsuseid üldsusele. Rahvusvahelise koostöö kogemus on vajalik ka võimalike liitlastega isikliku suhtluse loomiseks. Koostöö ja ühised ettevõtmised on olulised, et suurendada riigi julgeolekut. Samuti aitavad need hoida ära või maandada konflikte. Koostöö soodustab solidaarsust, mis aitab väikeriikidel suurte vahel hakkama saada. Kusjuures pole vajalik, et rahvusvahelist koostööd oleks tehtud vaid välisriigis viibides. Ka Eestis rahvusvahelistes projektides osalemine tagab sama tulemuse.

Juhtimiskogemus

Tippjuhi karjääriteel on olulised teenistujate rahulolu juhtimine, juhtimise mõju ja organisatsiooni eesmärkide tulemuslikkus ning positiivne tagasiside kolleegidelt ja koostööpartneritelt. Seetõttu kehtestatakse pikaajalise juhtimiskogemuse nõue. Seejuures ei ole oluline varasema organisatsiooni või struktuuriüksuse suurus ega omandivorm, vaid see, et on omandatud inimeste juhtimise kogemus. Kuna PPA ja KAPO peadirektorile on kehtestatud pikaajalise juhtimiskogemuse nõue politsei ja piirivalve seaduse § 43 lõigetes 3 ja 5, ei täpsustata seda määruses nr 15. Samas eelistatakse ka nende ametikohtade täitmisel kandidaati, kellel on sarnaselt teiste politsei- ja päästeteenistuse tippjuhtidega vähemalt viieaastane organisatsiooni või struktuuriüksuse juhtimise kogemus.

Tippjuhi valik

Selleks, et läheneda tippjuhi karjääriteele terviklikult, peaksid tippjuhi valiku kriteeriumid olema nii tema haridus, valdkondlik ja juhtimiskogemus, isikuumadused, võõrkeelte oskus ning koolitus- ja rahvusvahelistes koostööprojektides osalemise kogemus kui ka juhtimisteadlikkuse pidev kasv.

---

² <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168045bb55>

Seega arvestatakse politsei- või päästeteenistuse tippjuhi valikul lisaks määrustele nr 15 ja 2 ka muude teadmiste ja oskustega. Nii peaksid tippjuhi jaoks olema elementaarsed esinemisoskus ning soov oma teadmisi ja kogemusi jagada. Tippjuhi kandidaat peab olema suuteline koolitada. Koolitamine eeldab meetoodilist ja süsteemset teemakäsitlust ning mitmekülgse teooria läbitöötamist ja sellega kursisolekut. Koolituskogemuse olemasolu annab kinnitust tippjuhi oskusest lahendada küsimusi teaduspõhiselt, tuginedes kohasele metoodikale. Eriti oluliseks tuleb pidada õpetamist Sisekaitseakadeemias (edaspidi SKA), et Häirekeskuse, KAPO, PPA või Päästeameti tulevane tippjuht oleks andnud panuse siseturvalisuse teenistujate väljaõppesse. Samas näitab ka muudes valdkondades koolitamine tulevase tippjuhi võimekust panustada tulevikus siseturvalisuse valdkonna koolitusse.

Kuna Siseministeeriumi valitsemisala asutused annavad oma panuse, et ministeerium saaks kujundada riigi poliitikat, tuleb politsei- või päästeteenistuse tippjuhi valikul pidada oluliseks ka teadlikkust poliitika kujundamisest. Seetõttu tuleks eelistada kandidaati, kes on osalenud Vabariigi Valitsuse, kohaliku omavalitsuse üksuse volikogu või valla- või linnavalitsuse või ametiasutuse pädevuses poliitika kujundamise otsuste sisulises ettevalmistamises.

Paragrahvi 1 punktiga 4 ja § 2 punktiga 2 sätestatakse erisus, et kui politsei- või päästeteenistuse tippjuht on nimetatud sellele ametikohale enne 2024. aasta 1. augustit, ei pea ta vastama määruse nr 15 § 5¹ ja määruse nr 2 § 8¹ nõuetele. Ametis tippjuhid on ennast võimekana tõestanud ja seega ei peaks takistama nende teenistuses jätkamist asjaolu, et nad ei vasta uutele nõuetele. Erisus on vajalik ka selleks, et praegustel tippjuhtidel, kes soovivad kandideerida uueks perioodiks, oleks aega ennast vajalikul määral täiendada.

2.2. Politseiametniku kehalise ettevalmistuse nõuded

Paragrahvi 1 punktiga 2 tunnistatakse kehtetuks määruse nr 15 § 6 lõige 4, mille kohaselt loetakse 3000 meetri jooks, toenglamangus kätekõverdamine ja istesse tõus sooritatuks, kui politseiametnik on osalenud kalendriaastas vähemalt neljal Eesti Politsei Spordiliidu (edaspidi EPS) spordikalendri meistrivõistlusel, sealhulgas vähemalt kahel individuaalal.

Lõikes ei ole täpsustatud, milliste EPS-i spordikalendri meistrivõistluste tulemusi võib politseiametniku kehalise ettevalmistuse hindamisel arvesse võtta. Seetõttu on tõlgendatud, et arvesse tuleb võtta EPS-i spordikalendri kõigi meistrivõistluste tulemusi. On olnud juhtumeid, kus on esitatud male, kettagolfi või laskmise meistrivõistluste tulemusi. Samuti on olnud juhtumeid, kus on esitatud meistrivõistluste tulemusi, mis on kaugelt alla politseiametnikule kehtestatud miinimumnõuete.

Arvestades praktikat ning vältimaks lõike ebaõiget tõlgendamist ja vaidlusi, on vaja tunnistada see kehtetuks. Lõike kehtetuks tunnistamine ei takista politseiametniku kehalise ettevalmistuse kontrolli. Seda teevad instruktorid. Määruse nr 15 § 6 lõike 3 kohaselt jääb ka alles võimalus tõendada üldist vastupidavust spordivõistlusel või rahvaspordiüritusel osalemisega. Sellisel juhul loetakse 3000 meetri jooks sooritatuks, kui politseiametnik on kalendriaastas läbinud spordivõistlusel või rahvaspordiüritusel vähemalt 10-kilomeetrise distantssi jooksus, käimises, jalgrattasõidus, triatlonis, orienteerumises, murdmaasuusatamises, kiir- või rulluisutamises, rännakmarsis, aerutamises või sõudmises. Tulemust arvestatakse ametliku võistlusprotokolli alusel.

Paragrahvi 1 punktiga 3 täiendatakse määruse nr 15 § 6 lõikega 9, mille kohaselt peab politseiteenistusse kandideerija tegema ühe kehalise katsena koordinaatsioonitesti. PPA-sse või SKA-sse kandideerija koordinaatsioonitesti kehtestab PPA peadirektor või SKA politsei- ja piirivalvekolledži direktor. KAPO politseiteenistusse kandideerijale võib koordinaatsioonitesti kehtestada KAPO peadirektor.

Politseiametnik peab olema võimeline kasutama vajadusel vahetut sundi. Sunni kasutamise eeldused on füüsilised võimed, nagu jõud, vastupidavus, kiirus ja koordinaatsioon. Kui need on olemas, saab õppida juurde tehnilisi oskusi, et kasutada erivahendina käeraudu ning teenistusrelvadena teleskoopnuia, gaasipihustit ja tulirelva. Vahetu sunni kasutamise suurim proovikivi on vahetu kontakt inimestega, kasutades füüsilist jõudu ja kinnipidamis- või enesekaitsevõtteid.

Määruse nr 15 § 6 lõike 1 järgi kontrollitakse politseiteenistusse kandideerija füüsilistest võimetest üldist vastupidavust ning käte ja kõhulihaste jõudu. Vahetu sunni kohaldamisel on aga oluline ka koordinaatsioon, mistõttu on vaja määrust nr 15 täiendada. Koordinaatsioonitestina sobib kasutada praegust SKA-sse sisseastuja koordinaatsioonitesti³. Alternatiivina saab kasutada EPS-i koordinaatsioonitesti, millest lähtuvad ka politseiametnike kehalise ettevalmistuse nõuded. Selle järgi on koordinaatsiooni hindamiseks kolm võimalust: kaugushüpe, püstolist sportmärklehte laskmine ja hüppenööriga hüppamine.⁴

Kuna koordinaatsiooniteste on erinevaid – näiteks külgsuunas kolmesed hüpped, kaugushüpe, hüppenööriga hüppamine või püstolist laskmine – ja neid võib olla vaja aeg-ajalt muuta, antakse õigusloome vähendamiseks ja ressursi kokkuhoiuks koordinaatsioonitestide kehtestamise volitus PPA peadirektorile ning SKA politsei- ja piirivalvekolledži direktorile. PPA-s ja SKA-s on oma ala asjatundjad, kes oskavad kõige paremini hinnata koordinaatsioonitesti muutmise vajadust, et see oleks aja- ja asjakohane.

Kuigi hetkel ei ole plaanis KAPO politseiteenistusse kandideerijale koordinaatsioonitest kohaldada, antakse ka KAPO peadirektorile võimalus kehtestada koordinaatsioonitest, et KAPO saaks tulevikus vajadusel selle tegemist nõuda.

3. Eelnõu terminoloogia

Eelnõuga võetakse määruses nr 15 kasutusele termin „**koordinaatsioonitest**“. See on kehaline katse, millega tuvastatakse, kas politseiteenistusse kandideerijal on politseiametniku ülesannete täitmiseks, sealhulgas vahetu sunni kohaldamiseks, vajalik koordinaatsioon.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõul ei ole kokkupuudet Euroopa Liidu õigusega.

---

³ Koordinaatsioonitesti on kirjeldatud SKA [veebilehel](#).

⁴ Katseid on kirjeldatud Euroopa Politsei Spordiliidu (USPE) [veebilehel](#).

5. Määruse mõjud

5.1. Politsei- ja päästeteenistuse tippjuhtide kutsesobivusnõuded

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Sihtrühm:

- PPA peadirektoriks või tema asetäitjaks või prefektiks või KAPO peadirektoriks või tema asetäitjaks kandideerijad ja nende ametikohtade ametnikud;
- päästepeadirektoriks või tema asetäitjaks või päästekeskuse juhiks kandideerijad ja nende ametikohtade ametnikud;
- Siseministeerium;
- Häirekeskus;
- KAPO;
- PPA;
- Päästeamet.

Eelnõu võimaldab valida politsei- ja päästeteenistuse tippjuhte läbipaistvamalt. Selle tulemusel saavad tippjuhtideks vaid parimad ja ametikohale sobivaimad kandidaadid. Samuti võimaldab eelnõu politsei- või päästeteenistuse tippjuhiks pürgijatel paremini valmistuda, sest edaspidi on nõuded määrustes nr 15 ja 2 loetletud. Mõnevõrra muudab eelnõu ka värbamist, sest parima tippjuhi valikuks tuleb tuvastada kandidaadi vastavus täiendavatele nõuetele.

Kuna eelnõu puudutab vaid politsei- ja päästeteenistuse tippjuhtide värbamist ning nendeks kandideerijaid, on mõju ulatus ja esinemise sagedus väikesed. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on samuti väike, sest eelnõu võimaldab värvata võimekaid tippjuhte, kes suudavad oma ülesandeid edukalt täita. See omakorda aitab tagada asutuse stabiilse arengu ja igapäevatöö tõhusa korralduse. Seega on mõju **positiivne**, kuigi tervikuna väheoluline.

5.2. Kehalise ettevalmistuse nõuded

Mõju riigiasutuste töökorraldusele

Sihtrühm:

- politseiametnikud;
- KAPO;
- PPA;
- SKA.

Võrreldes paljude teiste teenistusliikidega on politseiteenistuses seatud ranged nõuded politseiametniku kehalisele ettevalmistusele, sest hea füüsiline vorm on politseiteenistuse üks olulisi eeldusi. Politseiametniku ülesannete täitmiseks võib olla vaja kasutada vahetut sundi, mis eeldab ka head kehalist ettevalmistust. Kehalise ettevalmistuse nõuetele vastavust kontrollitakse politseiteenistusse võtmisel ja perioodiliselt politseiteenistuses olemise vältel, kuna politseiametnik peab kehalise ettevalmistuse poolest olema võimeline täitma oma ülesandeid. Seega on vajalik, et tal oleks hea füüsiline vorm ja et ta seda pidevalt säilitaks. Samuti võib kehalise ettevalmistuse nõuete

täitmist pidada üheks töötervishoiu ja -ohutuse tagamise abinõuks, sest politseiametniku ebapiisav füüsiline vorm võib põhjustada ohtu tema enda või teiste elule ja tervisele. Seega peavad kehalise ettevalmistuse nõuetele vastama kõik politseiametnikud, olenemata nende vanusest.

PPA ja SKA peavad töötama välja ja kehtestama politseiteenistusse kandideerijale koordinaatsioonitesti ning hoidma selle aja- ja asjakohasena. Aluseks võib võtta praeguse SKA-sse sisseastuja koordinaatsioonitesti või kasutada EPS-i koordinaatsioonitesti, millest lähtuvad ka politseiametnike kehalise ettevalmistuse nõuded. Seega ei ole koordinaatsioonitesti väljatöötamine ja vajadusel ajakohastamine kuigi töömahukas.

Tänu eelnõule muutuvad politseiametnikele esitatavad nõuded selgemaks. Selgemad nõuded tagavad, et politseiametnikuks valitakse vaid parimad ja ametikohale sobivaimad kandidaadid.

Kuna koordinaatsioonitesti peavad tegema vaid politseiteenistusse kandideerijad, testi väljatöötamine ja rakendamine ei ole töömahukas ning määruse nr 15 § 6 lõike 4 väärkasutust on esinenud harva, on mõju ulatus ja esinemise sagedus väikesed. Ebasoovitava mõju kaasnemise risk on samuti väike, sest eelnõu aitab tagada, et politseiametnikuna töötavad vaid need, kes suudavad oma ülesandeid edukalt täita. Seega on mõju **positiivne, kuigi tervikuna väheoluline**.

6. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Määruse rakendamisega ei kaasne lisakulusid ega -tulusid. Küll aga tuleb PPA-l ja SKA-l töötada välja ja kehtestada politseiteenistusse kandideerija koordinaatsioonitest.

7. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras, sest muudatustega kohanemiseks ei ole vaja lisaaga ning määrusega ette nähtud koordinaatsioonitesti väljatöötamine ei ole kuigi ajamahukas.

8. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu ei kooskõlastata Vabariigi Valitsuse 13. jaanuari 2011. aasta määruse nr 10 „Vabariigi Valitsuse reglement“ § 6 lõike 1 alusel teiste ministeeriumidega, kuna see puudutab üksnes Siseministeeriumi ja tema valitsemisala.